

اندیشه‌های نوین تربیتی

دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی

دانشگاه الزهراء

دوره ۴، شماره ۱ و ۲

بهار و تابستان ۱۳۸۷

صص ۱۹۳-۲۰۸

بررسی نگرش معلمان در زمینه عوامل مؤثر بر گرایش آنها به تحصیل در دوره‌های آموزش ضمن خدمت

دکتر محمد حسن میرزاهمدی*

استادیار گروه علوم تربیتی دانشگاه شاهد

دکتر مصطفی قاضی زاده

استادیار گروه مدیریت دانشگاه شاهد

چکیده

تحقیق حاضر به منظور بررسی نگرش معلمان استان تهران در خصوص عوامل مؤثر بر گرایش آنها به تحصیل در دوره‌های آموزش ضمن خدمت انجام گرفته است. بدین منظور چهار عامل نیاز به پیشرفت، نیاز به دستیابی به مهارت در شغل، عوامل فرهنگی و عوامل اقتصادی در نظر گرفته شده و با روش توصیفی بررسی شده‌اند. جامعه تحقیق شامل کلیه معلمان شاغل به تحصیل در دوره‌های آموزش ضمن خدمت در مراکز آموزش ضمن خدمت استان تهران بوده که تعداد ۱۳۵ نفر آنها (۸۵ مرد و ۷۷ زن) با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای به عنوان نمونه تحقیق انتخاب شده‌اند. ابزار گردآوری داده‌های تحقیق پرسشنامه محقق ساخته بوده که با استفاده از مقیاس پنج گزینه‌ای لیکرت (از بسیار کم تا بسیار زیاد) تدوین شده است. برای تحلیل داده‌های تحقیق از روش کالموگراف اسمیرنف یک متغیره، آزمون t ، تحلیل واریانس یک طرفه و L.S.D استفاده شده است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که به نظر معلمان، مؤلفه‌های چهارگانه نیاز به پیشرفت، نیاز به دستیابی به مهارت در شغل، عوامل فرهنگی و عوامل اقتصادی به ترتیب برگرایش‌های آنها به تحصیل در دوره‌های آموزش ضمن خدمت مؤثر هستند.

* نویسنده مسئول: mirzamohammadi@shahed.ac.ir

مقدمه

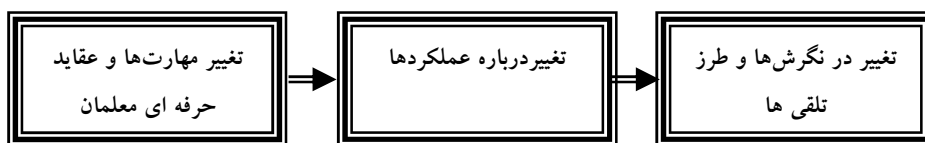
هزاره سوم میلادی، با جهانی شدن آموزش، و با رشد فزاینده فناوری اطلاعات، ارتباطات و تغییرات سریع در دانش و مهارت‌ها همراه بوده است (کارنوی^۱، ۱۳۸۴). در این عصر، سرمایه انسانی، مهم‌ترین عامل توسعه سازمانی، و آموزش، بهترین ابزار برای توسعه منابع انسانی، به حساب می‌آید (ایوانسدیچ^۲، ۲۰۰۱ و ساخارپولوس، ۱۳۷۰). آموزش در این معنا همان آموزش مداوم است و آموزش ضمن خدمت نیز اصطلاحی است که در ادبیات آموزش مداوم و آموزش بزرگسالان طرح می‌شود.

آموزش ضمن خدمت، جزئی از نظام آموزش معلمان به حساب می‌آید که در ادامه آموزش‌های قبل از خدمت آنها مطرح می‌شود و نباید آن را به عنوان دوره‌های موسمی و بدون ارتباط قلمداد کرد. آموزش ضمن خدمت، معلمان منجر به بهبود دانش، نگرش و مهارت‌های آنها شده و به آنها کمک می‌کند تا توانایی‌های خویش را بهتر بشناسند و در راه تصدی مشاغل بالاتر آماده شوند. (فتحی و اجارگاه، ۱۳۷۶) همچنین این آموزش، معلمان را برای درک بهتر اهداف راهبردی سازمان خویش آماده می‌کند. و به روز شدن توانایی‌های معلمان، افزایش تفکر خلاق، احساس تعلق سازمانی و کمک به انجام دادن تغییرات در محیط از جمله اهداف آموزش ضمن خدمت معلمان است (چنگ^۳، ۲۰۰۳، باچبرگر^۴ و همکاران ۲۰۰۰ و تراسی^۵، ۱۹۸۴).

مرتبط با آموزش ضمن خدمت معلمان، الگوهای گوناگونی را می‌توان طرح و بررسی کرد. برخی از این الگوها متعلق به نظام سنتی و برخی متعلق به نظام جدید آموزش ضمن خدمت معلمان است. از جمله معروف‌ترین الگوهای جدید، الگوی آموزش ضمن خدمت "گاسکی"^۶ است که در این پژوهش از آن استفاده شده است. این الگو به منظور تغییر در مهارت‌ها و توانایی‌های حرفه‌ای، نتیجه یا بازده عملکرد و عقاید نگرش معلمان به کار می‌رود. و

1. Carnoy.
2. Ivancedich
3. Cheng.L
4. Buchberger
5. Tracy
6. Gusky

به جای القای اندیشه‌های مثبت درباره آموزش ضمن خدمت در ذهن معلمان (که مورد نظر الگوی سنتی است)، به طور مستقیم آنها را درگیر برنامه‌های آموزشی می‌کنند تا با دیدن تغییر در رفتار حرفه‌ای، دانشها و مهارت‌های خود، نگرش مثبتی به آموزش ضمن خدمت پیدا کنند (مرکز توسعه نوآوریهای آموزشی آسیا و اقیانوسیه^۱ ۱۹۸۹).
به طور کلی مراحل کلی الگوی گاسکی را می‌توان به صورت مدل زیر نمایش داد:

عوامل بسیاری بر گرایش معلمان آموزشهای ضمن خدمت تأثیر گذار است. این عوامل را می‌توان در طبقات مختلفی تعریف کرد. در پژوهش حاضر، با بهره گیری از مطالعات نظری و پژوهشهای نظری مرتبط، این عوامل به چهار دسته به شرح زیر تقسیم شده است:

الف) عوامل فرهنگی که در این عامل عمدتاً بر زمینه‌های عاطفی، اجتماعی و عقیدتی معلمان، برای شرکت در دوره‌های آموزشی ضمن خدمت، تأکید شده است.

ب) عامل اقتصادی که در این عامل عمدتاً بر مسائل معیشتی و رفاهی معلمان، برای شرکت در دوره‌های آموزشی ضمن خدمت، تأکید شده است.

ج) عامل نیاز به پیشرفت و شکوفایی که در این عامل عمدتاً بر زمینه‌های درونی و انگیزه‌های کمال طلبی معلمان، برای پیشرفت مستمر از طریق شرکت در دوره‌های آموزشی ضمن خدمت، تأکید شده است.

د) عامل نیاز به دستیابی به مهارتها در شغل که در این عامل عمدتاً بر نیازهای معلمان در ابعاد شناختی و مهارتی برای ارتقاء شغلی خویش، از طریق شرکت در دوره‌های آموزشی ضمن خدمت، تأکید شده است.

مطالعات انجام شده در خصوص آموزش ضمن خدمت به طور کلی و آموزش ضمن خدمت معلمان به طور ویژه، عمدتاً در جهت مشخص کردن تأثیر این آموزش‌ها در افزایش

توانایی‌ها و رضایت شغلی انجام گرفته است. برخی مطالعات نشان می‌دهند که آموزش ضمن خدمت در افزایش دانش و مهارت کارکنان تأثیر جالب توجهی داشته، ولی در زمینه بهبود رضایت شغلی آنها اثربخش نبوده است (فرهمند، ۱۳۸۱). مطالعات دیگر نشان می‌دهد که شرکت در دوره‌های آموزش ضمن خدمت معلمان موجب پایداری بیشتر به قوانین سازمانی، افزایش همکاری در مدرسه، افزایش توانایی تدوین در معلمان و بهبود عملکرد تحصیلی شاگردان می‌شود (ایزدی، ۱۳۷۱، دیویس^۱، ۱۹۹۰). برخی مطالعات دیگر نیز دلایل عمده شرکت معلمان در دوره‌های آموزش ضمن خدمت را رضایت روحی پس از تدریس موفق، آموختن روش‌های پژوهش در آموزش به ویژه با تأکید بر فناوری اطلاعات و ارتباطات و افزایش رشد حرفه‌ای آنها بیان کرده‌اند. (شینوهارا^۲، ۲۰۰۱، پارادهان^۳ و همکاران، ۲۰۰۴، میرزامحمدی، ۱۳۸۴).

برخی پژوهش‌ها، در حوزه آموزش ضمن خدمت معلمان مسائل و تنگناهای این گونه آموزش‌ها را بررسی کرده‌اند. به عنوان مثال در یک تحقیق انجام شده، در سطح معلمان مدارس شهری و روستایی هند، مشخص شده است که:

- ۱- آموزش‌ها با نیازهای واقعی معلمان مرتبط نیست.
- ۲- آموزش‌ها از نظر ساختاری خشک و انعطاف‌ناپذیر هستند.
- ۳- آموزش‌ها با فرآیند تدریس، مدیریت و کاربرد مهارت‌های زبانی در کلاس ارتباط ندارند.

براساس نتایج فوق، پیشنهادهایی برای بهبود آموزش ضمن خدمت معلمان در هند ارائه شده است که عبارت هستند از:

- ۱- کاربردی کردن آموزش‌ها
- ۲- علاقه مند کردن معلمان برای شرکت در دوره‌ها
- ۳- بهبود ظرفیت نظام آموزش و پرورش به منظور توسعه آموزش‌های ضمن خدمت (گاتام^۴، ۲۰۰۱).

1. Davis
2. Shionohara
3. Parajan.
4. Gautam

با توجه به مراتب مزبور، چارچوب نظری پژوهش حاضر به این صورت شکل گرفت که ابتدا چهار عامل تأثیر گذار در گرایش به آموزش ضمن خدمت به شرحی که گذشت، تعریف شدند آنگاه برای هر عامل مؤلفه‌های فرعی گوناگون تدوین شد. پس از آن اولویت هر یک از عوامل چهارگانه را معلمان مشخص کردند. بر این اساس سؤالات پژوهشی تحقیق حاضر به شرح زیر تدوین شده‌اند:

- ۱- آیا عوامل فرهنگی بر گرایش معلمان به ادامه تحصیل در دوره‌های آموزش ضمن خدمت تأثیر دارد؟
- ۲- آیا عوامل اقتصادی بر گرایش معلمان به ادامه تحصیل در دوره‌های آموزش ضمن خدمت تأثیر دارد؟
- ۳- آیا عامل نیاز به پیشرفت و شکوفائی بر گرایش معلمان به ادامه تحصیل در دوره‌های آموزش ضمن خدمت تأثیر دارد؟
- ۴- آیا عامل نیاز به دستیابی به مهارت در شغل بر گرایش معلمان به ادامه تحصیل در دوره‌های آموزش ضمن خدمت تأثیر دارد؟
- ۵- اولویت تأثیر عوامل فوق بر گرایش معلمان به ادامه تحصیل در دوره‌های آموزش ضمن خدمت چگونه است؟

۲- روش

۲-۱) روش تحقیق

تحقیق حاضر از انواع تحقیقات توصیفی و از نوع پیمایشی^۱ است به این صورت که نگرش معلمان در خصوص تأثیر هر یک از عوامل چهارگانه نیاز به پیشرفت، نیاز به دستیابی به مهارت شغلی، عوامل فرهنگی و عوامل اقتصادی بر گرایش آنها به تحصیل در دوره‌های آموزش ضمن خدمت بررسی شد است.

۲-۲) آزمودنی‌ها

جامعه آماری تحقیق حاضر شامل کلیه دانشجویان معلمان شاغل به تحصیل در دوره کارشناسی در دو مرکز آموزش ضمن خدمت شهید باهنر و شهدای مکه تهران (مجموع مراکز

موجود در استان تهران)، به تعداد ۱۳۵۲ نفر بوده است.

برای انتخاب نمونه معرف از جامعه مزبور، از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌بندی شده، استفاده شده است. بر این اساس نمونه آماری برمبنای رشته تحصیلی و جنسیت تفکیک، با استفاده از فرمول نمونه‌گیری از جوامع با حجم محدود محاسبه شد.

$$n \geq \frac{n \cdot z^2 \cdot \partial^2 / \partial^2}{d^2}$$

$$\frac{(n-1) + z^2 \times \partial^2}{d^2}$$

برای به دست آوردن حجم نمونه، یک نمونه ۳۰ نفری از معلمان شاغل به تحصیل در دوره‌های ضمن خدمت انتخاب و واریانس پاسخ‌های آنها با استفاده از فرمول محاسبه گردید که رقم ۱/۱۲ با در نظر گرفتن خطای مجاز دو دهم بدست آمد. میزان کران خطای مقبول ۰/۲ در نظر گرفته شد. با استفاده از فرمول و محاسبات زیر، حجم نمونه حدود ۱۰۰ به دست آمد که برای اطمینان بیشتر و با توجه به افت احتمالی نمونه، ۱۵۰ نفر برای بررسی نهایی تحقیق در نظر گرفته شد که براساس دو فاکتور جنسیت و رشته تحصیلی به صورت تصادفی از جامعه انتخاب شد.

$$n > \frac{1352 + \frac{3/84 \times 1/12}{0.04}}{1351 + \frac{3/84 \times 1/12}{0.04}} 100$$

$$\times = 0.05 \times 0.02 = 0.0025, \quad z = 1/96, \quad z^2 = 3/84$$

در نهایت تعداد ۱۳۵ پرسشنامه کامل شده جمع‌آوری شد که ۸۵ نفر از معلمان مرد و ۷۷ نفر از معلمان زن آنها را کامل کرده بودند.

۳-۲) ابزار گردآوری داده‌ها

برای جمع‌آوری اطلاعات در این تحقیق از «پرسشنامه محقق ساخته» استفاده شده است. این پرسشنامه شامل ۲۴ سؤال بوده که عوامل چهارگانه فرهنگی، اقتصادی، نیاز به پیشرفت و شکوفائی و نیاز به مهارت در شغل بر گرایش معلمان به تحصیل در دوره‌های آموزش ضمن

خدمت را می‌سنجد. برای هر عامل، شش سؤال طرح شده و مجموع نمره‌های کسب شده از این سؤالات نشانه تأثیر آن عامل بر گرایش پرسش شوندگان به ادامه تحصیل در دوره‌های آموزش ضمن خدمت است.

مقیاس و واحد اندازه‌گیری در این تحقیق جهت سنجش کیفیت‌ها، مقیاس طبقه‌ای مرتب شده و یا مقیاس ترتیبی است، بدینصورت که در مقابل هر عبارت، یک طیف قرار دارد که از بسیار کم شروع و به بسیار زیاد ختم می‌شود.

روایی پرسشنامه از طریق بررسی نظر کارشناسان موضوعی به دست آمد. بر این اساس نمونه‌ای برای ۱۵ نفر از اساتید و کارشناسان خبره ارسال شد و پس از جمع‌آوری مجموعه‌ای از نظرات، پرسشنامه، اصلاح و مجدداً برای آنها ارسال، و در یک جمع‌بندی اصلاح‌نهایی شد. به منظور سنجش اعتبار پرسشنامه نیز از روش آلفا کرونباخ استفاده شده و عدد ۰/۸۴ به دست آمده که نشان‌دهنده اعتبار مقبولی است.

۲-۴) روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

تجزیه و تحلیل داده‌های تحقیق حاضر، در دو بخش به شرح زیر انجام شده است:

الف) بررسی و آزمون سؤالات و فرضیات تحقیق

در این قسمت، با توجه به اینکه مقیاس اندازه‌گیری، مقیاس طبقه‌ای مرتب شده است و طبقات، غیر از مشخص بودن، ویژگی مرتب بودن را نیز دارد، به جای روش مجذورکای، از روش کالموگراف اسمیرنوف یک متغیره، استفاده شده است.

ب) بررسی معنی‌داری تأثیر متغیرهای جنس و سال‌های خدمت بر روی هر یک از فرضیات تحقیق:

برای بررسی معنی‌داری تأثیر هر یک از متغیرهای جنس و سال‌های خدمت بر هر یک از فرضیات تحقیق، از آزمون‌های t ، تحلیل واریانس یک طرفه و L.S.D استفاده شده است.

۳- یافته‌های تحقیق

سؤال اول: آیا عوامل فرهنگی بر گرایش معلمان به ادامه تحصیل در دوره‌های آموزش ضمن خدمت تأثیر دارد؟

باتوجه به جدول (۱) و نتیجه آزمون کالموگراف - اسمیرنوف، می‌توان نتیجه گرفت که

نگرش آزمودنیها درباره تأثیر عوامل فرهنگی بر گرایش معلمان به ادامه تحصیل در دوره‌های آموزش ضمن خدمت، در حد بالاتر از زیاد است.

جدول ۱: تأثیر عوامل فرهنگی بر گرایش معلمان به ادامه تحصیل در دوره‌های آموزش ضمن خدمت

عامل	آزمون	K-sZ	PZ	میانگین	نتیجه آزمون
فرهنگی	۲/۹۸۸	۰/۰۰۰	۴/۲۳۷	تأثیر بیش از زیاد	

سؤال دوم: آیا عوامل اقتصادی بر گرایش معلمان به ادامه تحصیل در دوره‌های ضمن خدمت تأثیر دارد؟ با توجه به جدول (۲) و نتیجه آزمون کالموگراف اسمیرنوف می‌توان نتیجه گرفت نگرش آزمودنی‌ها درباره تأثیر برخی از عوامل اقتصادی بر گرایش معلمان به ادامه تحصیل در دوره‌های آموزش ضمن خدمت در حد کمتر از متوسط است.

جدول ۲: تأثیر عوامل اقتصادی بر گرایش معلمان به ادامه تحصیل در دوره‌های آموزش ضمن خدمت

عامل	آزمون	K-sZ	PZ	میانگین	نتیجه آزمون
اقتصادی	۲/۸۳	۰/۰۰۰	۲/۸۱	تأثیر کمتر از متوسط	

سؤال سوم: آیا نیاز به پیشرفت و شکوفائی بر گرایش معلمان به ادامه تحصیل در دوره‌های آموزش ضمن خدمت تأثیر دارد؟

با توجه به جدول (۳) و نتیجه آزمون کالموگراف اسمیرنوف می‌توان نتیجه گرفت نگرش آزمودنی‌ها درباره تأثیر نیاز به پیشرفت و شکوفائی بر گرایش معلمان به ادامه تحصیل در دوره‌های آموزش ضمن خدمت بیش از زیاد است.

جدول ۳: تأثیر عامل نیاز به پیشرفت و شکوفائی بر گرایش معلمان به ادامه تحصیل در دوره‌های

آموزش ضمن خدمت

عامل	آزمون	K-sZ	PZ	میانگین	نتیجه آزمون
پیشرفت و شکوفائی	۴/۳۲۶	۰/۰۰۰	۴/۵۴	تأثیر بیشتر از زیاد	

سؤال چهارم: آیا نیاز به دستیابی به مهارت در شغل، بر گرایش معلمان به ادامه تحصیل در دوره‌های آموزش ضمن خدمت تأثیر دارد؟

با توجه به جدول (۴) و نتیجه آزمون کالموگراف اسمیرنوف، می‌توان نتیجه گرفت نگرش آزمودنیها درباره تأثیر نیاز به دستیابی به مهارت در شغل بر گرایش معلمان به ادامه تحصیل در دوره‌های آموزش ضمن خدمت در حد زیاد است.

جدول ۴: تأثیر عامل نیاز به دستیابی به مهارت در شغل بر گرایش معلمان به ادامه تحصیل در دوره‌های آموزش ضمن خدمت

عامل	آزمون	K-SZ	PZ	میانگین	نتیجه آزمون
مهارت		۳/۲۰۲	۰/۰۰۰	۴/۳۵۵	تأثیر در حد زیاد

سؤال (۵): اولویت تأثیر عوامل فوق بر گرایش معلمان به ادامه تحصیل در دوره‌های آموزش ضمن خدمت چگونه است؟

براساس نتایج آزمون‌های کالموگراف- اسمیرنوف قبلی و میانگین نمره پاسخ معلمان به عوامل متعلق به هر یک از سؤالات تحقیق، ترتیب تاثیرگذاری مفروضات در جدول (۵) ارائه شده است.

جدول ۵: متوسط نمره پاسخ معلمان به مفروضات تحقیق

ردیف	عامل	میانگین
۱	نیاز به پیشرفت و شکوفائی	۴/۵۴
۲	نیاز به دستیابی به مهارت در شغل	۴/۳۵۵
۳	عوامل فرهنگی	۴/۲۳۷
۴	عوامل اقتصادی	۲/۸۱

با استناد به جدول (۵)، می‌توان چنین استنباط کرد:

(۱) تمامی عوامل بررسی شده در مفروضات از دیدگاه معلمان می‌تواند بر گرایش آنها به ادامه تحصیل در دوره‌های آموزش ضمن خدمت مؤثر باشد.

(۲) ترتیب اولویت مفروضات تحقیق به شرح زیر است:

الف- نیاز به پیشرفت.

ب- نیاز به دستیابی به مهارت در شغل.

ج- عوامل فرهنگی.

د- عوامل اقتصادی.

اولویت بندی فوق متعلق به عوامل اصلی اشاره شده در مفروضات تحقیق است، اما همانگونه که در قسمت ابزار جمع آوری اطلاعات اشاره شد برای سنجش میزان تأثیر هر یک از عوامل چهارگانه، شش سؤال و یا به عبارتی شش عامل فرعی طرح شده است به منظور بررسی اهمیت کلیه عوامل مؤثر در گرایش معلمان به ادامه تحصیل در دوره‌های آموزش ضمن خدمت، فهرستی از اولویت‌های اظهار شده از سوی آنها ارائه می‌شود.

شایان ذکر است که نتایج آزمون کالموگراف اسمیرنوف درباره تمامی سؤال‌ها نشانه آن است که تمامی عوامل اشاره شده در پرسشنامه از نظر معلمان بر گرایش آنها به ادامه تحصیل در دوره‌های آموزش ضمن خدمت مؤثر است. نتایج اولویت‌بندی‌ها در جدول (۶) ارائه شده است.

جدول ۶: اولویت‌بندی عوامل مؤثر در گرایش معلمان به ادامه تحصیل در دوره‌های آموزش ضمن خدمت

اولویت	عوامل	میانگین پاسخ‌ها	اولویت	عوامل	میانگین پاسخ‌ها
۱	دستیابی به مهارت بیشتر در ماده‌ای که تدریس می‌کند	۴/۷۴	۱۳	افزایش حقوق و مزایا	۳/۸۴
۲	علاقه شخص به ادامه تحصیل	۴/۶۳	۱۴	کار با همکاران و افرادی با موقعیت تحصیلی و اجتماعی بالاتر	۳/۷۹
۳	احساس رضایت از توانا تر شدن در امر تدریس	۴/۵۹	۱۵	مدرک گرایی در جامعه	۳/۷۵
۴	ایجاد زمینه برای شکوفایی استعداد دانش‌آموزان	۴/۴۹	۱۶	استقبال از پذیرش مسئولیت	۳/۸۳
۵	احساس رضایت از رسیدن به درجات علمی بالاتر	۴/۴۸	۱۷	احساس ارزشمندی در خانواده و بین همکاران	۳/۶۱
۶	الگو بودن برای فرزندان خود	۴/۴۷	۱۸	احساس رضایت از ارتقاء شغلی از مرتبه‌ای به مرتبه بالاتر	۳/۴۷
۷	آشنایی با انواع الگوها و روشهای تدریس	۴/۳۶	۱۹	تشویق خانواده و دوستان	۳/۳۶
۸	بهبود مدیریت در کلاس	۴/۳۰	۲۱	آشنایی با انواع وسایل کمک آموزشی و کاربرد آن در بهبود یادگیری شاگردان	۳
۹	شناخت شیوه‌های علمی ایجاد ارتباط با دانش‌آموزان	۴/۲۶	۲۱	امکان بهره مندی از وامهای بلندمدت	۲/۹۶
۱۰	اعتقاد به تأکید اسلام بر علم آموزی	۴/۲۲	۲۲	فراهم شدن امکانات رفاهی بیشتر جهت گذراندن اوقات فراغت	۲/۸۱
۱۱	ارزشمندی بودن تحصیلات عالی در جامعه	۴	۲۳	برخورداداری از ماموریت تحصیلی بدون تقلیل حقوق	۲/۷۹
۱۲	دستیابی سریع و کم هزینه به مدرک بالاتر	۳/۹۹	۲۴	افزایش حقوق در زمان بازنشستگی	۲/۱۲

بررسی معنی‌داری تأثیر متغیرهای جنس و سال‌های خدمت بر هر یک از سؤالات تحقیق

درباره وجود تفاوت معنی‌دار بین میزان تأثیر عوامل چهار گانه فرهنگی، اقتصادی، پیشرفت و شکوفایی و مهارت بر گرایش معلمان به ادامه تحصیل در دوره‌های آموزش ضمن خدمت در گروه‌های زنان و مردان، آزمون t انجام شد و تنها در خصوص عوامل اقتصادی، اختلاف معنی‌دار مشاهده شد. براساس نتایج آزمون، t مشاهده شده برابر با ۲/۴۱- و درجه

احتمال ۰/۰۱۷ و درجه آزادی ۲۸ و ۱۳۲ است و نشان می‌دهد بین نظرات معلمان زن و مرد در خصوص تأثیر عوامل اقتصادی در ادامه تحصیل ایشان در دوره‌های آموزش ضمن خدمت، اختلاف معنی‌داری وجود دارد و با توجه به میانگین حاصله می‌توان نتیجه گرفت تأثیر عوامل اقتصادی در گرایش مردان به آموزش ضمن خدمت بیش از زنان است.

در زمینه عامل سال‌های خدمت، معلمان در سه سطح ۱ تا ۵ سال، ۶ تا ۹ سال و ۱۰ تا ۲۰ سال خدمت گروه بندی شدند و آزمون تحلیل واریانس یک طرفه به منظور یافتن تفاوت معنی‌دار بین میزان تأثیر عوامل چهارگانه فرهنگی، اقتصادی، پیشرفت و شکوفایی و مهارت بر گرایش معلمان به ادامه تحصیل در دوره‌های آموزش ضمن خدمت در گروه‌های سال‌های خدمت مختلف انجام شد و تنها در خصوص عوامل فرهنگی، اختلاف معنی‌داری مشاهده شد. براساس نتایج آزمون، f مشاهده شده برابر $۳/۷۱$ ، درجه احتمال $۰/۰۲۶$ و درجه آزادی ۲ است و نشان می‌دهد بین نظر معلمان در سال‌های خدمت مختلف در خصوص تأثیر عوامل فرهنگی در گرایش به ادامه تحصیل در دوره‌های آموزش ضمن خدمت اختلاف معنی‌داری وجود دارد. برای کشف چگونگی تفاوت بین معلمان سه گروه، از آزمون L.S.D استفاده شده است. نتایج آزمون چندگانه L.S.D حاکی است $M_1 > M_3$ و $M_2 > M_3$ و این بدان معناست که میزان تأثیر عوامل فرهنگی بر گرایش معلمان به ادامه تحصیل در دوره‌های آموزش ضمن خدمت به ترتیب در گروه‌های سال‌های خدمت ۱ تا ۵ سال، ۱۰ تا ۲۰ سال و ۶ تا ۹ سال است.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج پژوهش حاضر نشان دهنده زمینه‌های مهمی در مبحث آموزش ضمن خدمت معلمان است. یکی آنکه عوامل مؤثر بر این آموزش‌ها فراوان و درهم تنیده هستند بنابراین، در برنامه ریزی آموزشی آن باید دیدگاه نظام مند لحاظ شود. دیگر آنکه زمینه‌های انسانی همواره برتری خویش را بر زمینه‌های مادی در آموزش ضمن خدمت نشان داده است. این دیدگاه که از دهه‌های ۳۰ به بعد قرن بیستم، صاحب نظران علم سازمان و مدیریت به آن توجه کردند در پژوهش حاضر نیز نمایان شده به این معنا که عامل پیشرفت و توسعه حرفه‌ای بر عامل اقتصادی برتری یافته است و معلمان به آموزش‌های مستمر ضمن خدمت، بیشتر برای افزایش توانمندی‌های حرفه‌ای خویش، گرایش دارند با نظر به دو نکته مهم مذکور، نتایج تحقیق حاضر

با برخی از پژوهش‌های مطرح شده در بخش اول مقاله مقایسه شده است: نتایج تحقیق کنونی نشان می‌دهد آموزش‌های ضمن خدمت، از نظر معلمان بهبودی مستمر نیازهای خودیابی و پیشرفت در آنها را موجب می‌شود. در این باره نتایج این تحقیق با تحقیقات ایزدی و دیویس همسو است. همچنین نتایج تحقیقات حاضر نشان می‌دهد آموزش‌های ضمن خدمت از نظر معلمان افزایش توانمندی شغلی آنها را موجب می‌شود. در این باره نتایج این تحقیق با تحقیقات فرهمند، میرزامحمدی، پارادهان و همکاران و شینوهارا همسو است. نتایج تحقیق حاضر در برخی زمینه‌ها نیز با نتایج تحقیقات گذشته همسو نیست. در تحقیق فرهمند مشخص شد که آموزش ضمن خدمت تأثیری در بهبود رضایت شغلی کارکنان ندارد در حالی که در تحقیق حاضر این تأثیر مثبت است. در تحقیق گاتام، آموزش‌های ضمن خدمت معلمان غیر کاربردی بوده و توانایی علاقه‌مند کردن معلمان برای آموزش مستمر را نداشته است در حالی که، نتایج تحقیق حاضر نشان می‌دهد از نظر معلمان آموزش‌های ضمن خدمت آنها کارآمدی لازم را داشته است.

پیشنهادات

نتایج تحقیق نشان داده است که تأثیر عوامل اقتصادی بر گرایش معلمان مرد به ادامه تحصیل در دوره‌های آموزش ضمن خدمت بیشتر از معلمان زن است. بنابراین، پیشنهاد می‌شود مسئولین وزارت آموزش و پرورش، به مؤلفه‌های اقتصادی طرح شده در سؤالات تحقیق شامل افزایش حقوق و مزایا، وام، امکانات رفاهی، بازنشستگی و... مرتبط با معلمان مرد بیشتر توجه کنند. همانگونه که نتایج تحقیق نشان می‌دهد، عوامل فرهنگی از نظر تأثیرگذاری بر گرایش معلمان به شرکت در دوره‌های آموزش ضمن خدمت نسبت به عوامل نیاز به پیشرفت و دستیابی به مهارت شغلی در اولویت بعدی قرار داد. در حالیکه با توجه به ارزشهای حاکم بر جامعه و آموزش و پرورش کشور، نباید اینگونه باشد و عوامل فرهنگی باید وضعیت مطلوبتری داشته باشد و در اولویت‌های اولیه قرار گیرند. بنابراین، پیشنهاد می‌شود مسئولین برنامه ریزی و برگزاری دوره‌های آموزش ضمن خدمت و حتی مقامات عالی‌رتبه کشوری، به مؤلفه‌های فرهنگی مانند ارزشمندی تحصیل از دیدگاه دینی، نقش الگویی معلمان، احساس ارزشمندی آنها در جامعه و توسعه این مفاهیم در سطح جامعه و جلب توجه آموزش

گیرندگان نسبت به آنها، بیشتری توجه کنند.

نتایج تحقیق حاضر نشان می‌دهد که گرایش به ادامه تحصیل در دوره‌های آموزش ضمن خدمت در معلمان با سابقه کمتر از جهت فرهنگی بیشتر از معلمان با سابقه بالاتر است. با توجه به این ضعف محسوس، برنامه ریزان آموزشهای ضمن خدمت، باید به طور اساسی در رفع آن تلاش و با برطرف کردن مشکلات فرهنگی، و معلمان با سابقه را به شرکت در این دوره‌ها، بیشتر علاقه‌مند کنند.

دستیابی به مهارت بیشتر درآمده‌ای که معلم تدریس می‌کند به عنوان مؤثرترین عوامل بر گرایش معلمان به ادامه تحصیل در دوره‌های آموزش ضمن خدمت است. بنابراین، برنامه ریزان آموزش ضمن خدمت باید توجه داشته باشند که محتوا و مواد آموزشی دوره‌های ضمن خدمت به نحوی انتخاب شود که مهارت‌ها و تواناییهای لازم معلمان در زمینه بهبود یادگیری دانش‌آموزان را شامل شود.

شناخت شیوه‌های علمی ایجاد ارتباط با دانش‌آموزان از عوامل مؤثر بر شرکت معلمان در دوره‌های آموزش ضمن خدمت است. پس باید در محتوی این دوره‌ها، دروسی مانند روانشناسی عمومی، روانشناسی رشد و روانشناسی کودک و نوجوان گنجانده شود تا امکان شناخت دانش‌آموزان برای معلم فراهم شود و بتواند رابطه صحیح و منطقی با دانش‌آموز برقرار کند. از دیگر عوامل مؤثر بر شرکت معلمان در دوره‌های آموزش ضمن خدمت، احساس ارزشمندی میان افراد و خانواده و همکاران است. پس باید سعی شود محتوی ارائه شده در این دوره‌ها متناسب با آمادگی و تواناییهای معلمان باشد تا احتمال یادگیری و موفقیت تحصیلی آنها بالا رفته و اعتماد به نفس آنها افزایش یابد.

یکی از عوامل مؤثر بر گرایش معلمان به ادامه تحصیل در دوره‌های آموزش ضمن خدمت، تمایل به ارتقاء شغلی است. بنابراین، معلمان پس از طی این دوره‌ها باید فرصت پیدا کنند که در مقاطع بالاتر و یا پستهای مدیریتی انجام وظیفه کنند.

دستیابی سریع و کم هزینه به مدرک بالاتر از عوامل دیگر مؤثر بر گرایش معلمان به ادامه تحصیل در دوره‌های آموزش ضمن خدمت است. بنابراین، با توجه به وضع معیشتی توده فرهنگی، باید فرصت ادامه تحصیل بدون تحمل فشار اقتصادی برای آنها فراهم شود. بنابراین، پیشنهاد می‌شود این دوره‌ها همچنان رایگان باشد و مدت زمان آنها نیز، بیش از حد طولانی نشود.

منابع

- ایزدی، صمد، (۱۳۷۱). بررسی کارآیی و اثربخشی آموزش‌های ضمن خدمت معلمان مقطع کاردانی رشته آموزش ابتدایی در سطح استان مازندران، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران.
- ساخار پولوس، جرج، وودهال، مورین، (۱۳۷۰). آموزش برای توسعه: تحلیلی از گزینش‌های سرمایه‌گذاری، ترجمه پریدخت وحیدی و حمید سهرابی، تهران، سازمان برنامه و بودجه. فتحی و اجارگاه، کورش، (۱۳۷۶). درآمدی بر برنامه ریزی آموزش ضمن خدمت کارکنان، تهران، سرآمد کاوش.
- فرهمند، زینب، (۱۳۸۱). بررسی اثربخشی دوره‌های تخصصی ضمن خدمت کارشناسان شرکت سایکو، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران.
- کارنوی، مارتین، (۱۳۸۴). جهانی شدن و اصلاحات آموزشی، (آنچه برنامه ریزان باید بدانند)، ترجمه محمدحسن میرزامحمدی و محمدرضا فریدی، تهران، سیطرون.
- میرزامحمدی، محمد حسن، (۱۳۸۴). بررسی نیازهای آموزشی مربیان مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای استان تهران، دو ماهنامه علمی- پژوهشی دانشور رفتار، دانشکده علوم انسانی دانشگاه شاهد، سال دوازدهم، دوره جدید، صص ۶۲-۴۹.
- APEID, (1989). *Training of science Teachers and Teacher Educators*, Bangkok
- Buchberger.F & Compos, B.P& Kallos, D, (2000). *Green paper on Teacher Education and Training*, Thematic Network on Teacher Education in Europe.
- Cheng. L, (2003). Pre-service and In-service Teacher Education of secondary English Language Teachers in china, *TEFL web Journal*, Vol. 2, and No 1, pp 1-14.
- Davis. P, (1990). Effectiveness of In-service Training of the Functionality, Technical Adequacy, *Computer Database on Dissertation Abstracts*, Southern Illinois university.
- Gautam. V, (2001). *Teacher Training: Need for reform and Thinking*. <<http://www.un.org.in/JANSHALA/aprjun/teachtrn.htm>>
- Ivancedich M, (2001). *Human Resource Management*, McGraw-Hill companies Inc.

- Paradhan. H, & et al, (2004). *Effectiveness of In-Service teacher Education Programmers offered by the university of Education Lahore*, Department of Education, university of Lahore.
- Shinohara. F, (2001). Current Trends and Project on ICT Training in Japanese context, *Prepared and Presented at the Workshop on Module Development for ICT use in Teacher Training*, unesco- PR OAP , Thailand , 11-13 March 2001.
- Tracy, W.R, (1984). *Designing Training and Development system*, New York, Amacom.